

Grafové algoritmy

2009/10, 1. termín

1. Maximální párování

Je dán neorientovaný graf $G = (V, E)$. Množina $M \subseteq E$ je *párování*, pokud žádné dvě různé hrany z M nemají společný vrchol. *Maximalita* párování se rozumí vzhledem k počtu hran.

Vrchol $v \in V$ je *volný* vzhledem k párování M , není-li koncem žádné z hran v M . Cesta $P = (v_0, v_1, \dots, v_k)$, $k \geq 1$, v G je *střídavá* vzhledem k párování M , jsou-li vrcholy na ní po dvou různé a střídají-li se v ní hrany z M a $E \setminus M$. Taková cesta je *volná* vzhledem k M , jsou-li oba její konce volné. Její *alternací* dostáváme párování M' , které se od M liší právě tím, že pro libovolnou hranu e na P je $e \in M$ právě když $e \notin M'$ a naopak.

a) Dokažte větu:

Věta. M je maximální párování v G právě když v G neexistuje volná cesta vzhledem k M .

Pozn. V důkazu netriviální implikace můžete uvážit dvě párování M a M' a diskutovat jak vypadají souvislé komponenty grafu $(V, M \cup M')$.

Ve zbytku pojednání je graf G *bipartitní*, tj. existují neprázdné disjunktní množiny vrcholů X, Y dávající ve sjednocení celé V a takové, že libovolná hrana z E má jeden konec v X a druhý v Y . Fixujme taková X, Y .

V následujícím algoritmu je

$Match[y] = x$, je-li $\{x, y\} \in M$ a

$Match[y] = 0$, je-li y volný vzhledem k M .

Jeho podstatou je hledání volných cest z $u \in X$ pomocí BFS(G). Volné cesty z $v \in Y$ nemusíme uvažovat (stačí je opačně orientovat). Pro cestu $(u, v, u', v', u'', v'', \dots)$ klademe $Prev[v] = u$, $Prev[v'] = u', \dots$. Navštívené vrcholy z X máme v poli $Q[1], Q[2], \dots$ a ty z Y množině N .

b) V uvedených algoritmech doplňte řádky 18 resp. 4.

MAXMATCHING(G)

```
1  for  $i \leftarrow 1$  to  $n$ 
2       $Match[i] \leftarrow 0$ 
3  for  $u \in X$ 
4       $Q[1] \leftarrow u, Qsize \leftarrow 1$ 
5       $N \leftarrow \emptyset$ 
6      for  $i \leftarrow 1$  to  $n$ 
7           $Prev[i] \leftarrow 0$ 
8       $k \leftarrow 1$ 
9      repeat
10          $x \leftarrow Q[k]$ 
11         for  $y \in Adj[x]$ 
12             if  $y \notin N$ 
13                 přidej  $y$  do  $N$ 
14                  $Prev[y] \leftarrow x$ 
15                 if  $y$  je volný
16                     ALTERNUJ( $y$ )
17                     goto 1
18                 přidej ..... do  $Q$ 
19          $k \leftarrow k + 1$ 
20     until  $k > Qsize$ 
21     odstraň z grafu vrcholy z  $Q$  a  $N$  včetně incidentních hran
22     1:
```

ALTERNUJ(y)

```
1  repeat
2       $w \leftarrow Prev[y]$ 
3       $Match[y] \leftarrow w$ 
4      ...
5       $Match[w] \leftarrow y$ 
6       $y \leftarrow w$ 
7  until  $y = 0$ 
```

c) Doplňte důkaz věty :

Věta. Množina $M = \{ \{x, Match[x]\} \mid x \in X, Match[x] \neq 0 \}$ je maximálním párováním grafu G .

Důkaz. Pokud žádný z X nezůstane volný, máme maximální párování. Pokud z $u \in X$ najdeme volnou cestu, alternujeme ji. Pokud z $u \in X$ existuje volná cesta, najdeme ji, neboť před ř. 21 máme v Q vrcholy právě vrcholy z X dosažitelné z u pomocí

..... začínající hranou

a v množině N

Pokud volná cesta z u neexistuje, máme před ř. 21 :

- (i) $|Q| = |N| + \dots\dots\dots$
- (ii) každý vrchol z N je zpárován s $\dots\dots\dots$
- (iii) neexistuje hrana mezi Q a $Y \setminus N$.

Zbývá ukázat, že vrcholy z Q a N a s nimi incidentní hrany je možné „beztrestně“ odstranit.

I kdyby jsme je neodstranili, nemůže v budoucnu vést volná cesta z $u' \in Q$, $u' \neq u$, neboť

$\dots\dots\dots$

Rovněž, kdyby taková cesta vedla z $u' \in X \setminus Q$ a nezůstala celá v $X \setminus Q$ a $Y \setminus N$, navštívila by nejprve nějaké $v \in N$ před tím než by mohla do Q kvůli $\dots\dots\dots$
 Pak by pokračovala do nějakého

$\dots\dots\dots$

a poté do nějakého

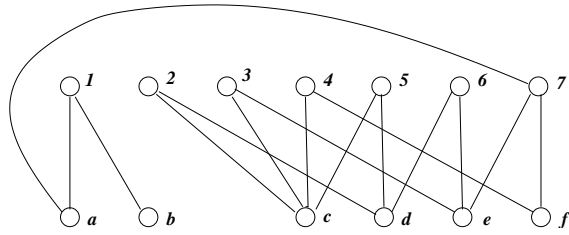
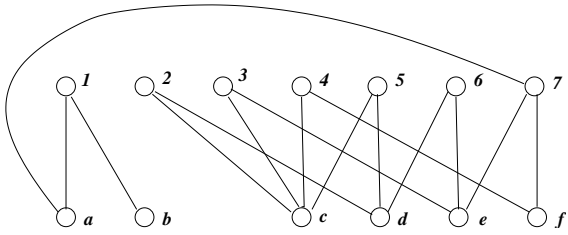
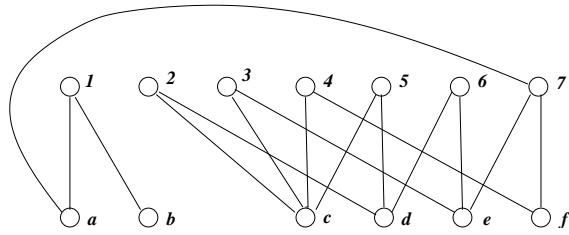
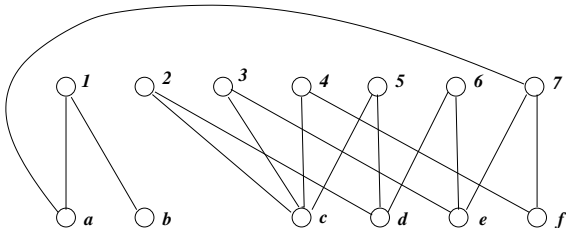
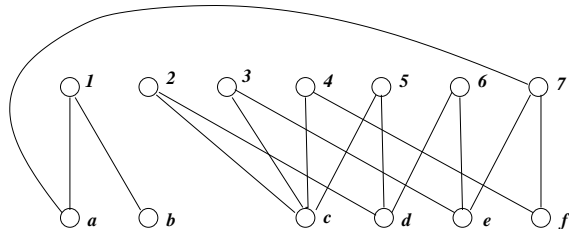
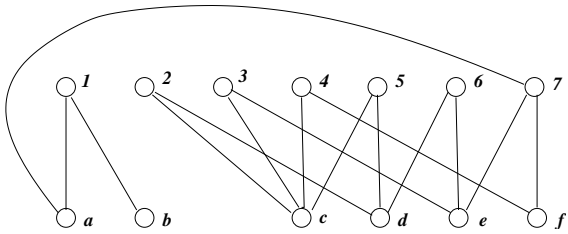
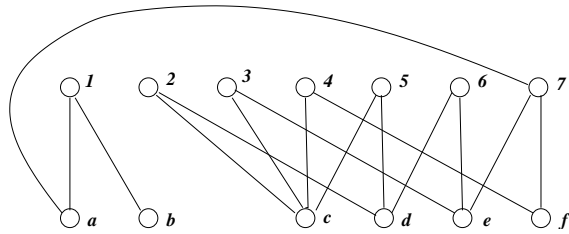
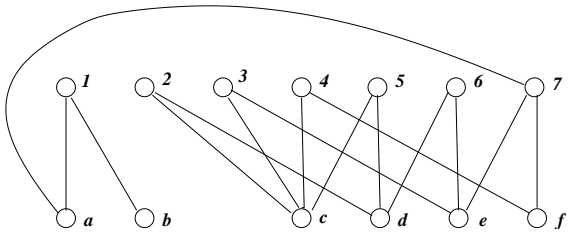
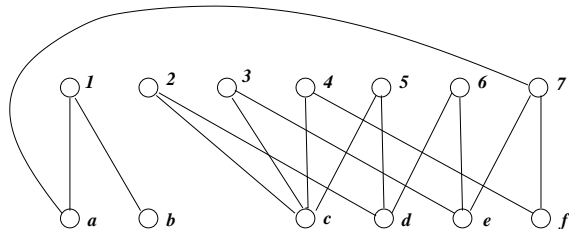
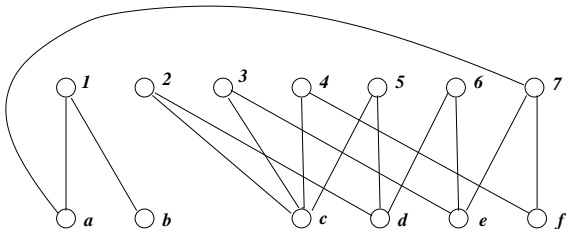
$\dots\dots\dots$, atd.,

a nemohla by skončit v nějakém volném vrcholu kvůli

$\dots\dots\dots$

- SPOR

d) Do přiložených diagramů vyznačte průběh algoritmu. Hrany aktuálního párování značte červeně, orientované hrany $(y, Prev[y])$ značte modře a odstraněné vrcholy a hrany budou černě (pozor : odstraněná hrana může být v párování). Nový obrázek kreslete, kdykoliv proběhne některý z řádků 7,16 (vyznačte jen změny),20. Můžete vynechat malování pro $u = 1, \dots, 5$ a začít s $u = 6$. Seznamy sousedů jsou seřazeny podle velikosti či abecedy. Rovněž výběr u probíhá podle velikosti. Vyznačujte též $Q[1], Q[2], \dots, Q[Qsize]$ a vrcholy y_1, y_2, \dots z řádku 13 (ty se budují pro nové u znovu).

Dijkstrův algoritmus

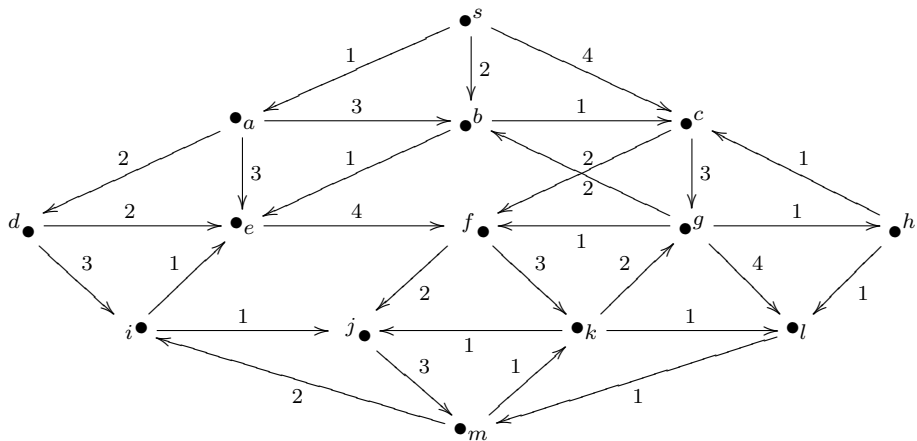
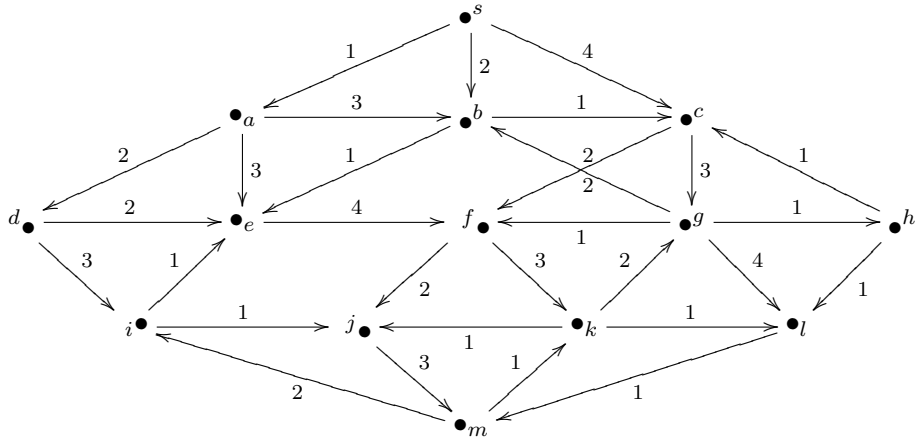
Kontrolní otázky

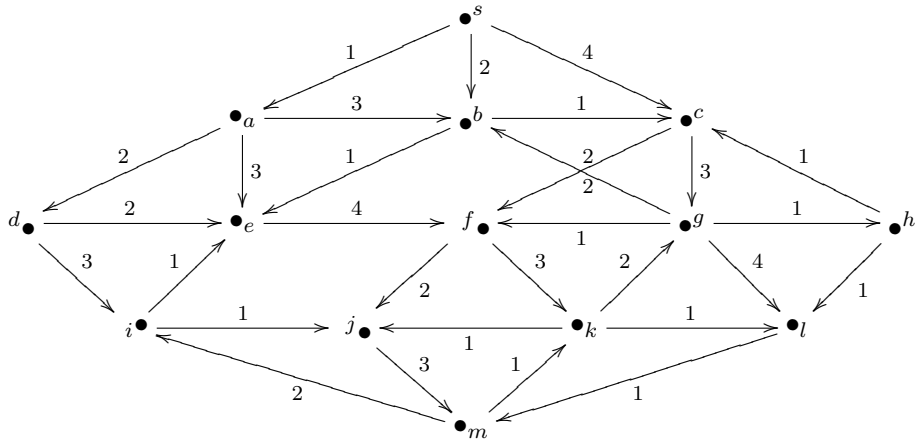
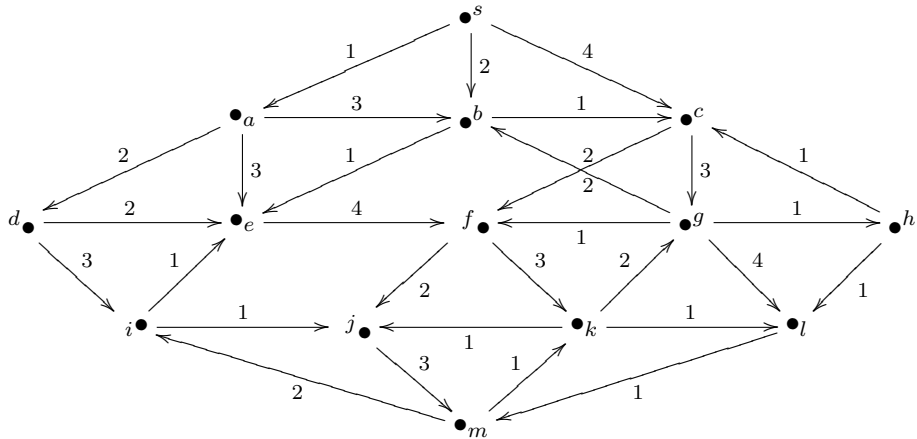
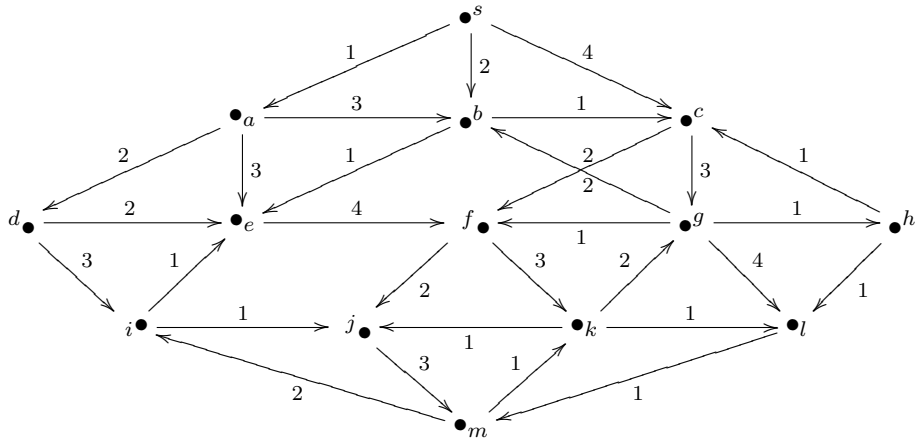
- a) Napište jednoduchý příklad orientovaného hranově ohodnoceného grafu G a jeho vrcholu s takového, že Dijkstrův algoritmus při hledání nejkratších cest z vrcholu s v grafu G nevypočítá správný výsledek. U každého vrcholu uveďte jak správnou hodnotu nejkratší cesty z s do tohoto vrcholu, tak výsledek vypočítaný Dijkstrovým algoritmem.
- b) Napište jednoduchý příklad orientovaného hranově ohodnoceného grafu G a jeho vrcholu s takového, že: Graf G má alespoň 4 vrcholy, alespoň jedna jeho hrana má kladné a alespoň jedna hrana záporné ohodnocení a Dijkstrův algoritmus při hledání nejkratších cest z vrcholu s v grafu G vypočítá správný výsledek.

Výpočet

Pomocí Dijkstrova algoritmu nalezněte nejkratší cesty (a jejich délky) z vrcholu s do všech vrcholů zadaného grafu. Aby byl výpočet přehlednější, tak pokaždé, kdy je nějaký ukazatel $\pi[v]$ změněn z nějakého uzlu (tj. z hodnoty různé od *nil*) na jiný uzel, použijte k dalšímu výpočtu nový níže uvedený diagram. Vždy vyznačte aktuální hodnoty $d[v]$ u všech vrcholů v , již zpra-

cované vrcholy, pro které je hodnota vypočítána správně a hrany stromu indukovaného ukazateli π (nejlépe tak, jak je to v ilustračním příkladu v brožurce). Je-li v některé iteraci na výběr z více uzlů, vybírejte v abecedním pořadí.

Grafové algoritmy

2009/10, 2. termín

1. Maximální cesta

Je dán souvislý neorientovaný graf $G = (V, E)$. Terminologie a značení :

$n = |V|$, $m = |E|$,

$\text{deg}(v)$ značí stupeň vrcholu $v \in V$,

místo $\{u, v\}$ píšeme stručně uv ,

(v_0, v_1, \dots, v_k) je *cesta*, je-li $k \geq 0$, v_0, v_1, \dots, v_k jsou po dvou různé prvky z V a $v_0v_1, \dots, v_{k-1}v_k \in E$,

(v_0, v_1, \dots, v_k) je *kružnice*, je-li $k \geq 3$, $v_0 = v_k$, v_0, v_1, \dots, v_{k-1} jsou po dvou různé prvky z V a $v_0v_1, \dots, v_{k-1}v_k \in E$,

Ta je *hamiltonovská*, je-li $k = n$.

V algoritmu se střídají čtyři fáze :

1. Cestu $P = (u, \dots, v)$ rozšiřujeme nadoraz doleva (začíná se s $P = (x)$).

2. Cestu $P = (u, \dots, v)$ rozšiřujeme nadoraz doprava.

3. Máme-li na cestě $P = (u, \dots, v)$ vrchol w takový, že $vw, uw^+ \in E$,

$P = (u, \dots, w, w^+, \dots, v)$ (může být $w = u$ či $w^+ = v$), modifikujeme P na kružnici C .

4. Kružnici C modifikujeme na cestu, která má o jednu hranu více než původní P .

Nechť $x \in V$ je pevně vybraný.

a) V následujícím algoritmu doplňte řádky 6 a 12.

LONGPATH(G, x)

```
1   $u \leftarrow x, v \leftarrow x, P \leftarrow (x)$ 
2  repeat
3      while existuje  $w \in V \setminus P$  splňující  $wu \in E$ 
4          přidej  $w$  zleva k  $P, u \leftarrow w$ 
5      while existuje  $w \in V \setminus P$  splňující  $wv \in E$ 
6          přidej  $w$  zprava k  $P, v \leftarrow w$ 
7      for  $w$  na  $P$ 
8          if  $wv \in E$  and  $w^+u \in E$ 
9               $C \leftarrow P + vw - ww^+ + ww^+$ 
10             if  $C$  je hamiltonovská
11                 goto 1
12             najdi  $z \in C, y \notin C, zy \in E$ 
13             modifikuj  $C + zy$  na cestu  $P$  z  $y$  do  $z^+$ 
14              $u \leftarrow y, v \leftarrow z^+$ 
15 until žádná změna v průběhu tohoto cyklu
16 1:
```


Složitost : předpokládejme, že v konstantním čase dokážeme zjistit, zda dané $w \in V$ je na P či na C a pro dané $p, q \in V$ zda $pq \in E$ či nikoliv.

b) Doplňte úvahy v následujícím odhadu složitosti :

Fáze 1 a 2. Množina vrcholů na P Proto když jsme jednou použili nebo odmítli jistou hranu

..... Tedy celkem

pro všechny průběhy fází 1 a 2.

Fáze 3. Na P procházíme možná w - těch je Při úspěchu převracíme část P - to vezme Takových P máme Tedy celkem všechny fáze 3 vezmou

Fáze 4. Výběr z pro danou fázi 4 vezme Celkem výběr z pro všechny fáze 4 vezme

Zjištění, zda dané z je vhodné vezme Pokud jsme z nějakého z neuspěli, nepodaří se nám to ani nikdy v budoucnu. Tedy pro všechny fáze 4 a pro všechna z potřebujeme

..... Všechny fáze 4 vezmou

Celý algoritmus potřebuje

c) Doplňte důkaz věty :

Věta. Necht' pro každé $u, v \in V$, $u \neq v$, $uv \notin E$ máme $\deg(u) + \deg(v) \geq n$. Pak náš algoritmus najde hamiltonovskou kružnici.

Důkaz. Pripustme, že jsme nenalezli hamiltonovskou kružnici a že jsme skončili s cestou $P = (u, \dots, v)$ s, řekněme s k hranami. P nemůže být prodloužena ze svých konců a proto hrany z u a v vedou

.....

Dále pro w na P máme : $vw \in E$ dá

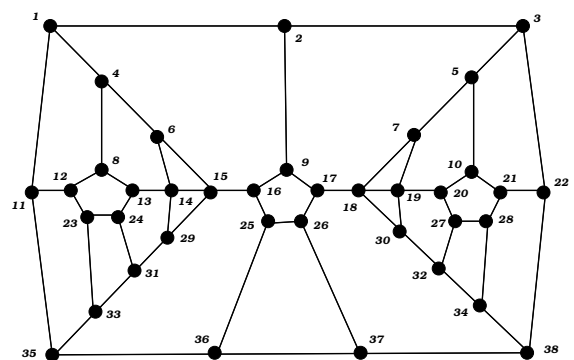
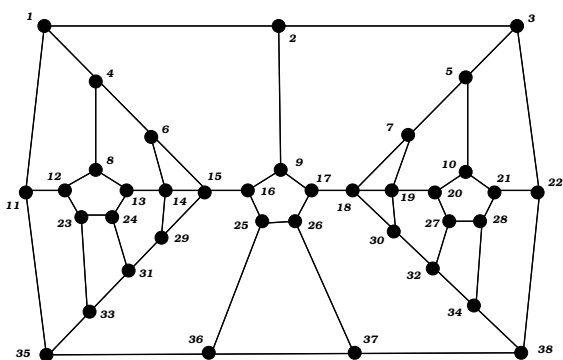
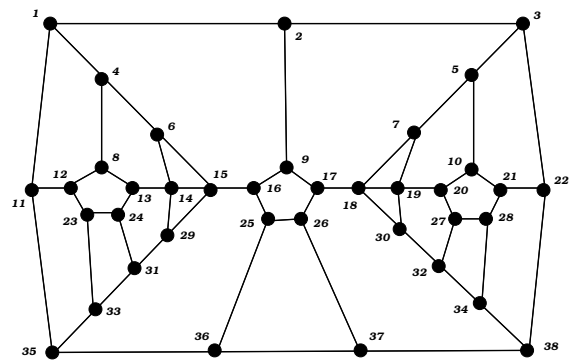
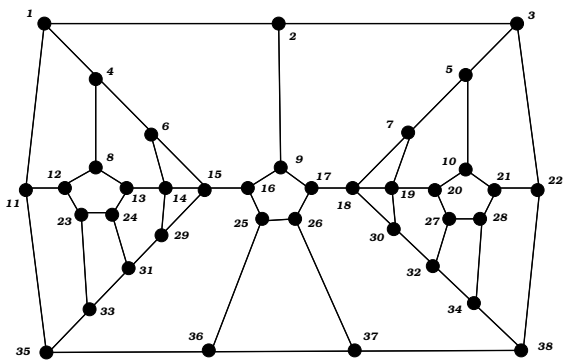
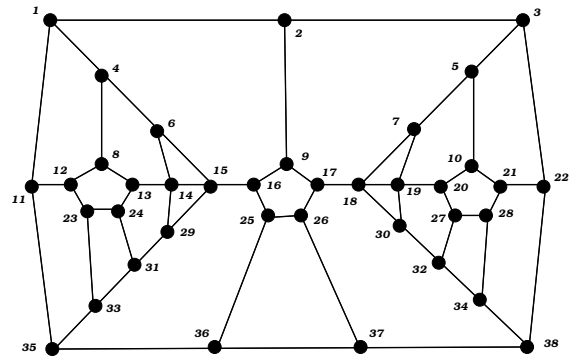
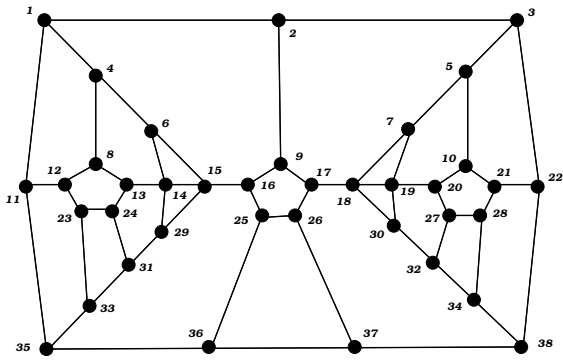
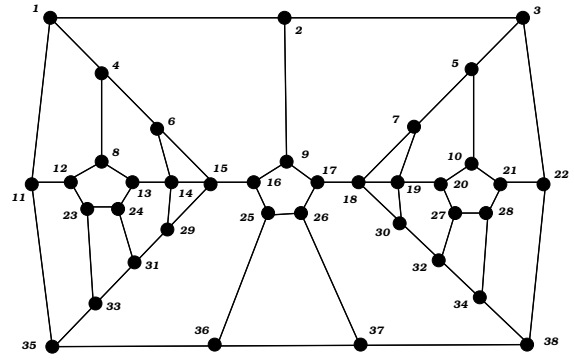
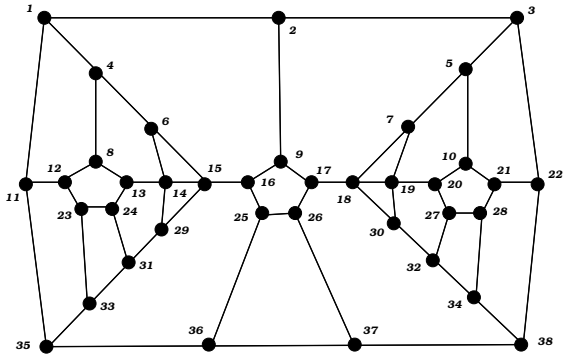
Tedy hrany z u mohou vést do maximálně

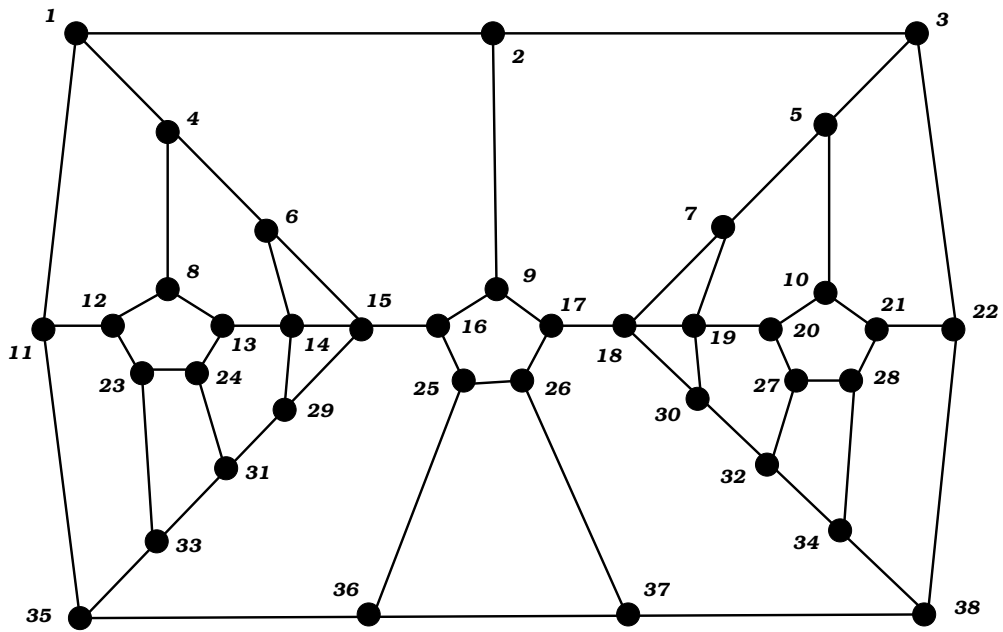
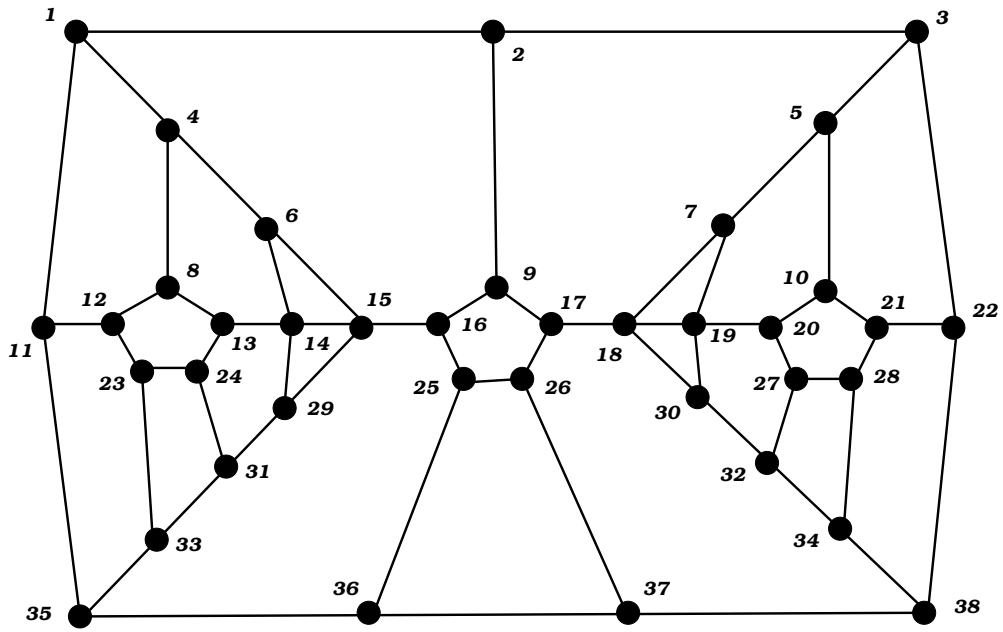
vrcholů. Tedy $\deg(u) \leq$,

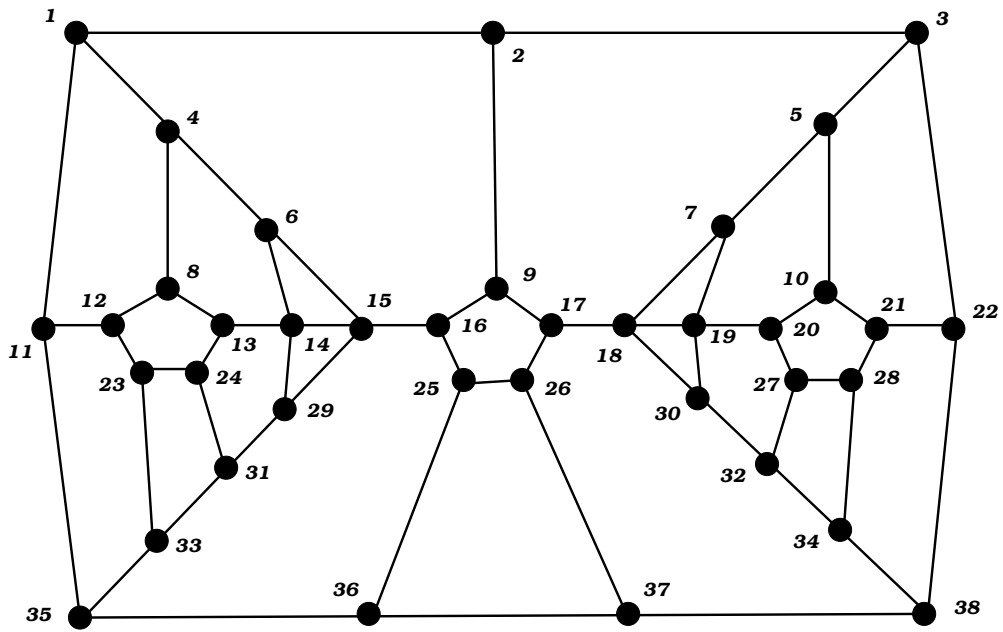
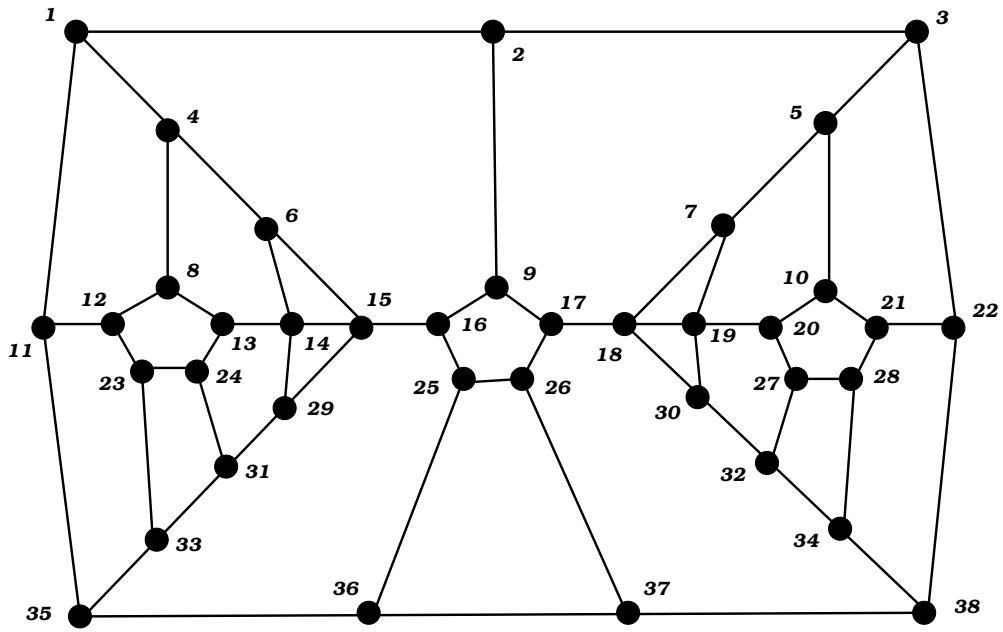
což dá $\deg(u) + \deg(v) \leq$

- SPOR

d) Do přiložených diagramů vyznačte průběh algoritmu. Dáno $x = 12$. Výběr w, z, y na ř. 3, 5, 12 respektuje pořadí $1 < 2 < \dots$. Výběr w na ř. 7 probíhá po P zleva doprava. Nový stav zachyťte vždy po provedení 5-6, 9, 13. P je zelená, C je červená.

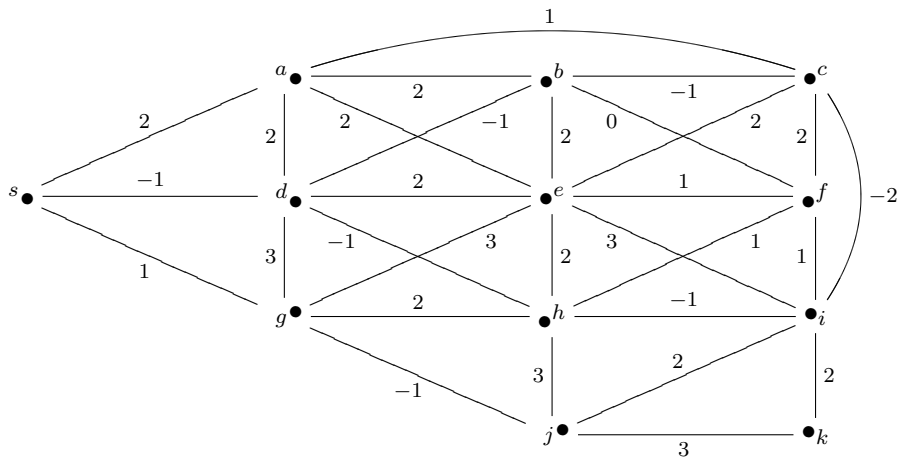
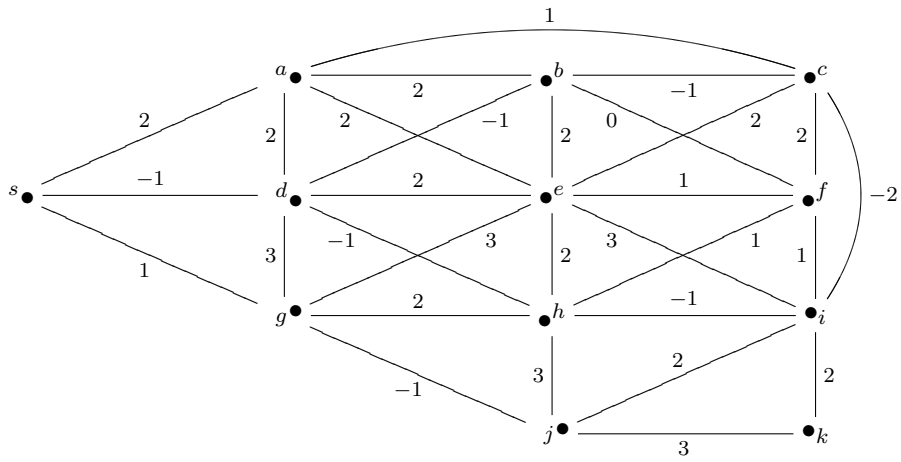
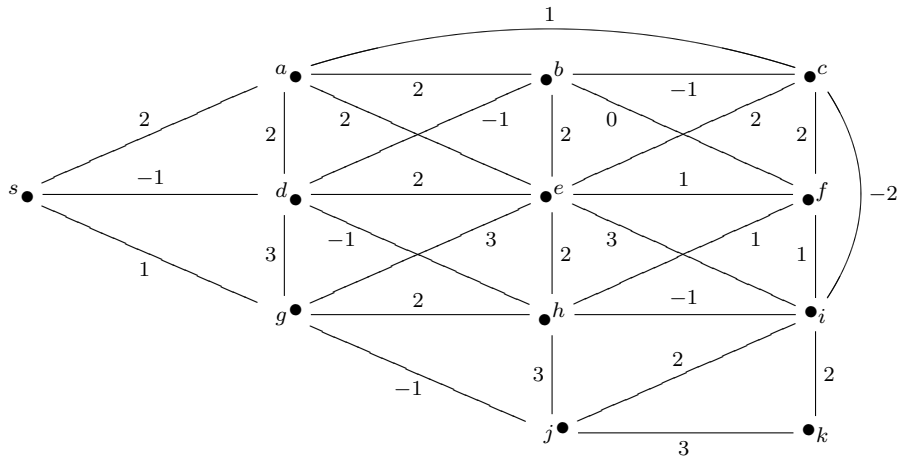
Minimální kostry

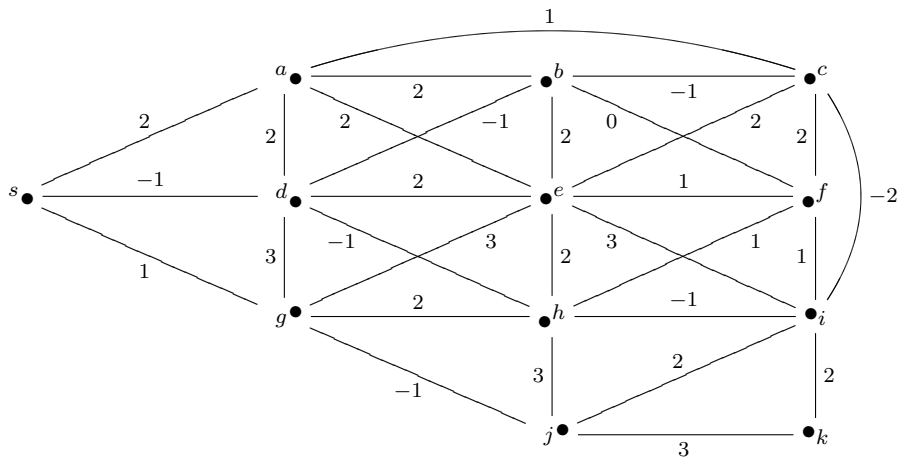
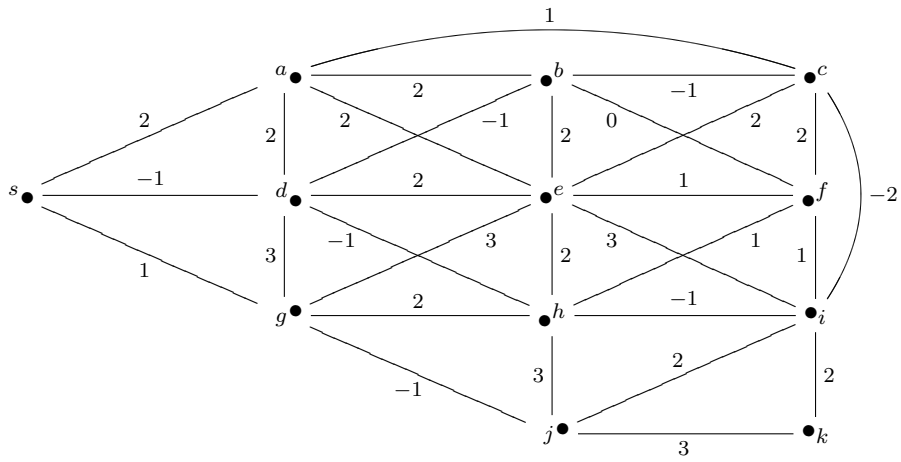
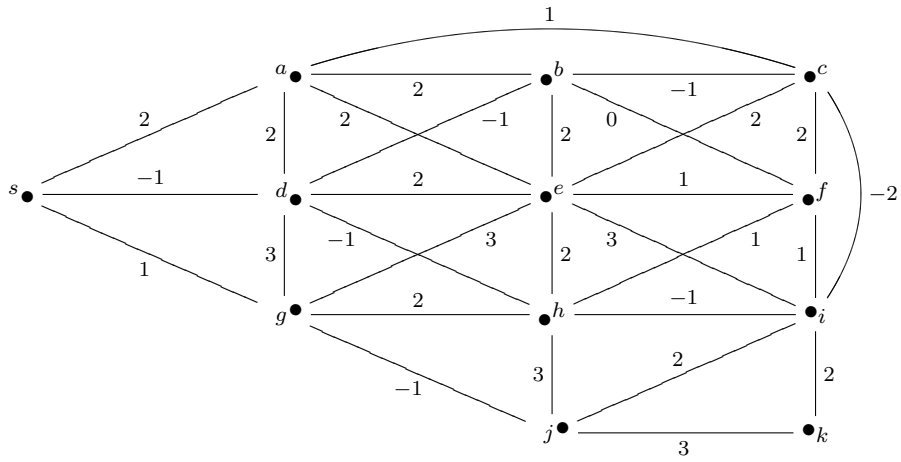
Kontrolní otázky

- a) Napište jednoduchý příklad neorientovaného souvislého hranově ohodnoceného grafu s 5 vrcholy, který má přesně 6 různých minimálních koster.
- b) Necht' $n \geq 5$ je libovolné, ale nadále pevně zvolené přirozené číslo. Napište, kolik různých minimálních koster má graf $G = (V, E, w)$, kde $V = \{1, \dots, n\}$, $E = \{\{i, i + 1\} \mid 1 \leq i \leq n - 1\} \cup \{\{n, 1\}, \{1, 3\}\}$ a ohodnocení $w(\{x, y\}) = 1$ pro libovolnou hranu $\{x, y\} \in E$.

Výpočet

Pomocí **Primova** algoritmu nalezněte nějakou minimální kostru zadaného grafu. Aby byl výpočet přehlednější, tak pokaždé, kdy je nějaký ukazatel $\pi[v]$ změněn z nějakého uzlu (tj. z hodnoty různé od *nil*) na jiný uzel, použijte k dalšímu výpočtu nový níže uvedený diagram. Vždy vyznačte při tomto přechodu aktuální hodnoty $key[v]$ u všech vrcholů v , hrany které jsou již součástí minimální kostry a hrany, které jsou ve stromě indukovaném ukazateli π , ale nejsou dosud součástí minimální kostry (tj. jeden jejich vrchol dosud leží ve frontě Q). Kvůli jednoznačnosti začněte výpočet z vrcholu s a je-li v některé iteraci na výběr z více vrcholů, vybírejte v abecedním pořadí.

Grafové algoritmy

2009/10, 3. termín

1. Bloky souvislého neorientovaného grafu

Je dán souvislý neorientovaný graf $G = (V, E)$. Terminologie a značení :

místo $\{u, v\}$ píšeme stručně uv ,

(v_0, v_1, \dots, v_k) je *cesta*, je-li $k \geq 0$, v_0, v_1, \dots, v_k jsou po dvou různé prvky z V a $v_0v_1, \dots, v_{k-1}v_k \in E$; často též píšeme $(v_0v_1, \dots, v_{k-1}v_k)$.

(v_0, v_1, \dots, v_k) je *kružnice*, je-li $k \geq 3$, $v_0 = v_k$, v_0, v_1, \dots, v_{k-1} jsou po dvou různé prvky z V a $v_0v_1, \dots, v_{k-1}v_k \in E$,

Hrana e je *most*, když po jejím odstranění graf přestává být souvislý. Nechť M značí množinu všech mostů.

Na množině $E \setminus M$ definujeme relaci \sim vztahem $e \sim f$ právě když hrany e, f leží na nějaké společné kružnici.

a) Doplňte důkaz.

Lemma 1. Relace \sim na množině $E \setminus M$ je relací ekvivalence.

Důkaz.

Bloky v G jsou následující podgrafy grafu G :

- most se svými koncovými vrcholy,
- pro $e \in E \setminus M$, třída $e \sim$ spolu s konci jednotlivých hran.

Neprázdná množina hran B spolu s jejich koncovými vrcholy je *bisouvislá*, leží-li její libovolné dvě hrany na společné kružnici nebo jedná-li se o jedinou hranu.

b) Formulujte vztah mezi bisouvislými podgrafy a bloky (vše netriviální) a vaše tvrzení dokažte.

Lemma 2.

Následující algoritmus hledá bloky grafu G ; přitom C_{uv} je (jediná) kružnice vzniklá přidáním hrany uv ke stromu T – tzv. fundamentální kružnice pro hranu uv ,

B_{uv} má být blok obsahující hranu uv ,
 Q je fronta vrcholů - je to jako v BFS,
 T je BFS-strom.

c) V algoritmu doplňte řádky 12 a 15.

BLOCKS(G)

```

1  for  $uv \in E$ 
2       $B_{uv} \leftarrow uv$ 
3  vyber  $x \in V$ 
4   $Q \leftarrow x$ 
5  repeat
6       $u \leftarrow head\ Q$ 
7      for  $v \in Adj\ u$ 
8          if  $v \notin Q$ 
9              přidej  $uv$  do  $T$ , přidej  $v$  na konec  $Q$ 
10         else for  $xy \in C_{uv}$ 
11              $B_{uv} \leftarrow B_{uv} \cup B_{xy}$ 
12             for  $xy$  .....
13                  $B_{xy} \leftarrow B_{uv}$ 
14             odstraň  $u$  z  $Adj\ v$ 
15         odstraň  $u$  .....
16 until  $Q = \emptyset$ 

```

d) Doplňte důkaz tvrzení :

Lemma 3. Po každé iteraci cyklu 7-14 je každé B_{uv} bisouvislé.

Důkaz. Indukcí vzhledem k počtu k již provedených cyklů.

$k = 0$. Libovolné $B_{uv} = \dots\dots\dots$ a tedy $\dots\dots\dots$

Indukční krok : 1. Nechť $v \notin Q$. Pak $\dots\dots\dots$

2. $v \in Q$. Vytvoří se kružnice $u, v = x_0, x_1, \dots, x_k = u, x_0x_1, \dots, x_{k-1}x_k \in T$.

Pak $B = \dots\dots\dots$ je novou hodnotou pro $B_{xy}, xy \in \dots\dots\dots$

Nechť $i \in \{1, \dots, k\}$, $ab \in B_{x_{i-1}x_i}$. Pro $ab = x_{i-1}x_i$ máme ab a uv na kružnici v B .

Pro $ab \neq x_{i-1}x_i$ máme ab a $x_{i-1}x_i$ $\dots\dots\dots$ podle $\dots\dots\dots$

a podle $\dots\dots\dots$ máme ab a uv na kružnici v B .

Tranzitivita \sim dá zbytek.

e) Doplňte důkaz tvrzení :

Věta. Po skončení algoritmu je pro každé $uv \in E$ graf B_{uv} blokem obsahujícím hranu uv .

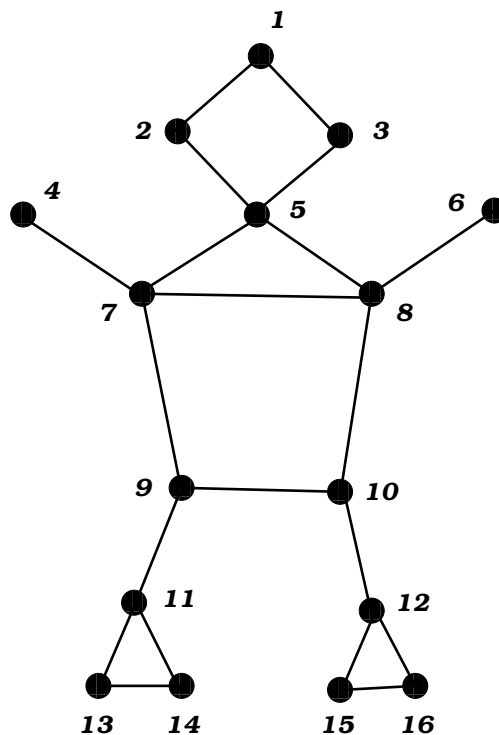
Důkaz. Pripustme, že B_{uv} není blok. Necht' B je blok obsahující hranu uv . Máme $B_{uv} \subsetneq B$.
 Necht' $xy \in B \setminus B_{uv}$. Existuje kružnice C v B obsahující

.....
 Ukážeme, že $xy \in B_{uv}$ a to bude spor.

.....

Můžete použít : Necht' hrany z $E \setminus T$ na C jsou e_1, \dots, e_k . Necht' příslušné fundamentální kružnice jsou C_1, \dots, C_k . Kružnice považujeme za sousední, mají-li společnou hranu. Lze ukázat, že takovýto graf (s vrcholy C_1, \dots, C_k) je souvislý.

f) Demonstrujte algoritmus na panáčkovi níže. Uveďte tabulku, v níž řádky odpovídají změnám Q . Do prvního sloupce píšeme aktuální Q , pokud se něco přidávalo do T , uveďte to do 2. sloupce. Do 3. sloupce píšeme změněné C_{uv} a B_{uv} . Máme $x = 1$ a seznamy sousedů jsou uspořádány podle velikosti označení sousedů od nejmenšího po největší. V diagramu znázorněte bloky.

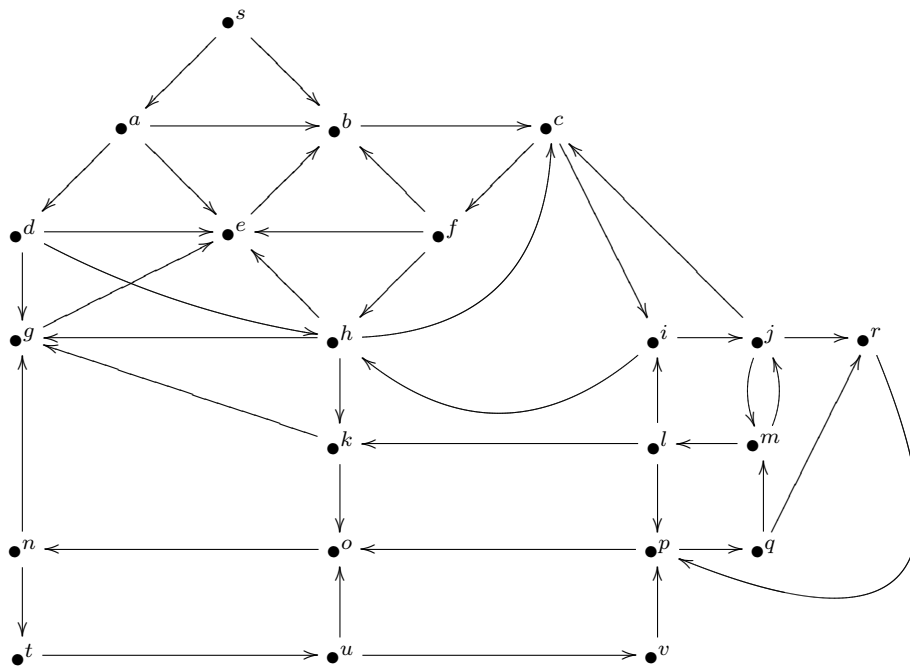
Silně souvislé komponenty

Kontrolní otázky

- a) Napište jednoduchý příklad orientovaného grafu, který má 5 silně souvislých komponent, avšak změnou orientace jedné hrany (tzn. otočením jedné šipky) klesne počet silně souvislých komponent na 1. Příslušnou hranu v grafu vyznačte.
- b) Napište jednoduchý příklad orientovaného grafu, který má 5 silně souvislých komponent, avšak změnou grafu na neorientovaný graf (tzn. že ke každé hraně přidáme opačně orientovanou hranu, pokud tato v grafu neexistuje) získáme graf, který má 3 (silně) souvislé komponenty.

Výpočet

Na následujícím grafu nejprve proved'te prohlédání do hloubky (DFS). Kvůli jednoznačnosti začněte prohlédávat z vrcholu s , pokud máte v některém kroku na výběr, rozhodujte se dle abecedy (tzn. seznamy sousedů jsou uspořádány podle abecedy). Vyznačte hrany patřící do DFS stromu a ke každému vrcholu x napište hodnoty $d[x]$ a $f[x]$ (tzv. *discovery* a *finishing time*).

Nyní vhodným prohledáním transponovaného grafu najdete silně souvislé komponenty původního grafu. Opět platí, že transponovaný graf má seřazené následníky seřazené dle abecedy. K dispozici máte diagram původního grafu, nezapomeňte tedy, že tentokrát procházíme graf proti směru šipek. Opět vyznačte hrany patřící do DFS stromu, hodnoty $d[x]$ a $f[x]$ pro všechny vrcholy x a samozřejmě též nalezené silně souvislé komponenty.

